

Goran MARIĆ, *Slom lažnog proroštva*,
Scriptum temporis, Zagreb, 2015., str. 319.

Knjiga Gorana Marića istinski je nakladnički događaj u Hrvatskoj. Ovo nije tek nakladnički proizvod: ovo je slika, drama, nalaz, dijagnoza, anamneza, povijest, sediment, memorija. Knjiga donosi nešto što se nije događalo autoru, meni, vama; događalo se to i događa se Hrvatskoj! *In medias res*: Na svom putu kroz Hrvatsku ovih dvadesetak godina Goran Marić ispisuje pravu gospodarsku historiografiju suvremene Hrvatske. Odmah da ustvrdimo: Treba nam takva pandanska i povijesna, politička anamneza ovih četvrt stoljeća suverenosti; da zapišemo, identificiramo što se događalo u Hrvatskoj, tko je i u kojoj ulozi bio nositelj događaja i procesa. Da zapišemo vlastita svjedočenja i tako započnemo upravljati vlastitom poviješću. Ovdje je prikladno spomenuti jednu misao Klauusa Demmera, suvremenog njemačkog teologa: "Narod koji upravlja svojim domom, narod koji je u svojoj kući, bit će gospodar i u svojoj povijesti i potom u svojoj budućnosti."

Ta freska kojom Marić oslikava našu suvremenost pokazuje da je riječ o razbijenoj cjelini, o dezintegraciji i krivotvorinama. Otuda i ovakav naslov *Slom lažnog proroštva*. Naravno, proroštvo ako je proroštvo, nikako ne može biti lažno, jer proroštvo je istinito! Stoga je ono nužno doživjelo slom!

HRVATSKA KAO DOMOVINA I KAO DRŽAVA

Marićeva je knjiga fenomenološki jedinstvena. Ona je pravi istinski uznemirujući profesionalni, intelektualni podsjetnik sa zapisima o hrvatskim putovima u neprohod. Ili kako je to zgodno netko rekao, ona predstavlja zapise o hrvatskim gospodarskim bespućima. Marić se ne može distancirati prema Hrvatskoj, a niti prema sudbini svakoga pojedinca koji u njoj živi. Njega izazivaju i nose dva motivacijska fenomena: Hrvatska kao dom, Domovina; ona koju voliš, kojoj lako opraštaš. I ona druga Hrvatska, kao država, kao praktična administracija njezinih ljudi i društva koja zna biti okrutna, izgubljena, neodgovorna, suicidalna. On sugerira, poručuje ovim svojim dramatskim rukopisom: lako je stajati i biti ležeran prema porazu vlastita naroda ako te ta istina ne uzbuđuje, i ako te ona *ne steže u grlu*, kako to kaže hrvatski klasik Slobodan Novak. Ovi Marićevi nalazi i ova blistava knjiga za koju se može izreći preporuka *da ide od ruke do ruke*, siguran sam, predstavljat će posebno iskustvo

suvremene Hrvatske za svakoga tko će ju otvarati i čitati. Ona će se sigurno zadržati u dragocjenom prostoru svijesti svakoga od nas; u prostoru nostalgije kao najdraže i najmoćnije čovjekove emocije.

Marićeva knjiga *Slom lažnog proroštva* je nadnaravna knjiga! – kako je to komentirao jedan potreseni sudionik u prigodi jedne od promocija. Zašto je ona nadnaravna? Najprije po temi, pristupu, odlučnosti, odgovornosti, hrabrosti. A potom i po nevjerojatnosti da se takvo što može događati ... Da se vlastiti državljani – tehnički govoreći – lideri, mogu tako okrutno obračunati s vlastitom zemljom; to je jednostavno nestvarno, pa i nadnaravno. Čitajući ovu knjigu, suočit ćemo se sa spoznajom da samo narod domoljubno nenađenih i dezorijentiranih lidera i pojedinaca može svoju ekonomsku, političku, društvenu stvarnost razarati i izručivati u korist pojedinačnih ili grupnih interesa, bez obzira čini li se to svjesno ili iz neznanja. Navodim malo naslova i nazivlja kojima se koristi Marić da prisposodi ta stanja: *slom proroštva, potonuće, destrukcija, računi slobode, kandidatura za samouništenje, okultno zlodjelo, san i računi slobode, vizijom prema sljepilu, rušenje temelja Hrvatske, Ustani i hodaj*.

Između ostaloga, Marić ovom knjigom implicite poručuje: u Hrvatskoj nema vremena da bi se jedna minuta propustila u neodgovornoj ležernosti. Ne može se odgađati dnevni red u kojem je Hrvatska središnja točka tog dnevnog reda. Vrijeme se ubrzava i nameće svoj dnevni red koji uključuje promašaje elita, zapuštene zadaće, u nažalost zapuštenoj državi *kao prvoj dužnosti*, da parafraziramo Platona.

USIDREN U STVARNOSTI VLASTITE ZEMLJE

On je graditelj koji ne pristaje da ruševine proglašava dvorcima, djelom i zgradama. Ali je spreman obnavljati ruševine. To je ta kršćanska razlika, taj biblijski *distinctio*. Ruševine, u našoj pervertiranoj suvremenosti, često impresioniraju: ljudi ih obilaze, vole gledati spektakle, crnilo i od toga raditi događaje. Marić u tome ne sudjeluje. On je konstruktivist, on vraća i daje značenje stvarima. Pa ako se i sami nađemo s njim, pa i kao usputnici, on će se potruditi da naša uloga bude veća, da naše značenje, naša vrijednost bude veća. On to čini i ovom svojom knjigom! Podiže značenje svakome od nas, približavajući nas slici o nama samima.

U staroj Grčkoj, u Periklovo vrijeme, najviše su se poštovali ljudi koji su znali prepoznati od čega boluje pojedinac, koja je bolest u polisu i državi. Analogno tome, o kakvim je poremećajima i dija-gnozama u Hrvatskoj riječ, Marić to otvoreno objelodanjuje u svojoj

knjizi. Toliko neviđene dijagnostičke kompetencije na jednome mjestu, unutar korica jedne knjige, nije zabilježio ni jedan nakladnički projekt. Stoga je ovo pravi profesionalni, intelektualni artefakt, istinski vulkan, opomena našem vremenu i nama kao njegovim svjedocima. Naravno, Marića ne nosi samo kompetencija; ovdje je glavni pokretač odgovornost prema naraštaju i njegovoj budućnosti. Uz odgovornost, jednaki je pokretač domoljublje, kao svetinja koja je održala naraštaje tijekom povijesti, a ne prazna napuhana riječ koja se deklarira kao uvreda i ruganje u lice naroda.

Marića ne možete, slikovito rečeno, pozvati na sjajne svečanosti, na blistave domjenke, da biste ga anestetizirali da ne primjećuje, da ne iznosi podatke o poremećajima, da biste mu zastrli pogled i vidno polje, njegove orijentire, svijest. On se ne će priključiti onima koji imaju oči, a ne vide Jer on je proketo precizan, usidren i utemeljen u stvarnosti vlastite zemlje.

TEKST KAO LUSTRACIJSKI PREDLOŽAK

Marić je, po svojoj orijentiranosti na ljude, na konstitutivne nacionalne institucije rijetko socijalan pojedinac. A kojeg li paradoksa – perspektivno je osamljen i često na rubu ekskomunikacije. On stoga mora biti pravi čarobnjak opstajanja, i stalno pokazivati pothvatima da je riječ samo o njegovoj odgovornosti za prostor i vrijeme, a ne o čovjeku koji proziva prijestupnike. Obično je to tako kad je riječ o pojedincima koji bi htjeli mijenjati smjer i snagu matice zla i samoiščašjenja naroda. On čini nezabilježene napore da Hrvatsku izvede iz matične struje neprihvatljivog i pogubnog *status quo*.

Sugerirajmo sada neku vrstu naglasaka: Knjiga *Slom lažnog proroštva* je *test savjesti Hrvatske!* Ona bi se sasvim slobodno mogla nasloviti kao kronologijski dokumentarac *Od pobjede do poraza*. Ona je istodobno svojevrzni lustracijski snimak i predložak, svojevrzni registar aktera hrvatskoga gospodarskog potonuća. I kao takav gotovo priručnik za postupanje, za rješenja, za izlaz, barem u sferi nositelja promjena smjera. A psihoterapeuti i kliničari bi se složili da općenito mudro posložena slika stanja ili usustavljena povijest promašaja, s dijagnozom i odgovorima na porijeklo naših zabluda, podiže imunološku spremnost i kondiciju naroda za mogući izlaz. Narod postaje sigurniji, hrabriji, odlučniji, postaje usredotočen na svoje ciljeve, svoje pojedinačne i zajedničke interese.

Druga slika koja nam se nameće za Hrvatsku je slika neke uspavane letargične *rijeke indiferentnosti* po kojoj pasivno i nemoćno plutaju ljudi. Pa se čovjek tako i sam prepusti tom nizvodnom

plutanju. I sve to tako dok se ne zagledaš okomito u tu vodu i vidiš koliko je mutna. Pa još jače pogledaš i vidiš da u toj mutnoj vodi ima svačega. Lako je ploviti površinom takve rijeke i takve vode. A Goran je Marić zaronio u tu mutnu vodu i tamo je našao puno toga; izronio umjesto nas na svjetlo i pred naše oči, naše znanje, stavio našu savjest. On tako govori o genezi našega stanja, on identificira neko moguće porijeklo pa vidi ishodište toga u činjenici da smo mi politički i gospodarski neafirmiran narod. I to na razini kolektivite-ta i pojedinačno.

Neviđeno je snažan i nezaustavljiv poriv kojim čovjek očekuje i traži priznanje, afirmaciju u svojoj vlastitoj državi. Naravno, još i više u suverenoj demokratskoj državi koja u tom smislu živi u euforiji zbog utemeljenja pa svi žele osjetiti blagodati tog stanja. Druga je činjenica što takva afirmacija nije postojala u bivšem sustavu. Jer je taj sustav predstavljao povijesnu polustoljetnu provaliju, iščaše-nost iz povijesti, taj izgubljeni korak koji se teško nadoknađuje. Svi, a posebno nominalne elite, žele se afirmirati na račun države koja im je dala demokratske ovlasti. Oni potom sve prilagođuju svojim limi-tiranim sposobnostima donošenjem krivih poteza; krivih, prilagođe-nih zakona koji legitimiziraju kriminal i vlastitu posesivnost. A to je sigurna formula za prisvajanje nacionalnih potencijala kao i učin-kovito i vrlo često uništavanje i same supstance opstanka države. Naravno, bio je to put kojim su se gomilali svi ti računi državi, uključujući između ostalih i račune za njihovo domoljublje! Tako, ova tema hrvatskog sloma žari u Marićevu grlu kao oštra goruća kugla, ali i kao najoštriji žar na oštrici njegova pera.

I na kraju, što posebno kao najosobnije volim naglasiti: Goran Marić nije pojedinac kojim upravljaju nekontrolirani afekti, kako mu znaju spočitavati, i neka rudimentarna nostalgija koja ga skreće iz realnosti. Nije mu do ekskluzivizma otkrića, do nekog destruktivnog publiciteta. On nije jedan od onih poznatih pripadnika hrvatskog intelektualnog manekenstva kojeg voze u medijskom inventaru da govori narodu pravovjerne istine o njihovoj stvarnosti! Naprotiv, on upravlja emocijama i putem. I još važnije, on prepoznaje znakove vremena. On je zapisivač koji se više nije mogao othrvati izazovu da ne zapiše. Stoga, s najvišim deklariranim jamstvom i s puno povje-renja, prenosim čitateljima ovog teksta najčišću autorovu poruku sa stranica njegove knjige, koja glasi: Slom lažnog proroštva poziva, a ne proziva. Marić svojim rukopisom i zovom zagovara sugovorništvo o Hrvatskoj, toliko dragocjeno i neodgodivo u svim aspektima. Ima razloga ovdje, kao poziv, izreći čuvenu novozavjetnu parafrazu: *Tko ima uši, neka čuje!*

ZAPUŠTENA ZEMLJA I NAROD

Zadnje poglavlje njegove knjige znakovito je naslovljeno novo-zavjetnom parafrazom *Ustani i hodaj*. Svi smo, pretpostavljam, imali iskustvo vidjeti bolesna čovjeka koji ne zna od koje bolesti boluje. I što onda jedino želi: da nađe liječnika da mu kaže jednostavno što mu je, od čega su njegove tegobe. Sve je čovjek spreman dati za takva doktora. I što može biti superiornije ili ljepše, što se može čovjeku bolesnu više reći nego: Ustani! Možeš ustati, možeš hodati! To govori i to nudi Goran Marić ovom knjigom.

A mi, imamo li snage prihvatiti tu poruku, taj poziv. Prihvatiti sugovorništvo kao izlaz, kao izlječenje? Ili se pomiriti da poraz i dezorijentacija postanu znak našeg prepoznavanja i integralni dio našeg identiteta? Da pristanemo biti zapuštena zemlja i zapušten narod? Da Hrvatska doista bude kao trska koju vjetar ljulja?

Ne, ne! Nije to nikakva trska nego izabrani, neponovljivi i nezamjenjivi dio zemlje darovan voljom Stvoritelja i svih naraštaja naših predaka koji su ginuli i stradali kroz stoljeća za taj dar. I na kraju, malo obvezujuće dužnosti za autora (bez konzultacije s njim): Stavljamo autora pred svršen čin, priželjkujući, a time i najavljujući njegov budući naslov, *Hrvatski hod i uzdignuće Hrvatske*. Bude li takve knjige, bit će to sretan znak za Hrvatsku. Ako ga Marić ovako naslovi, znat ćemo da je naslov istinit. Kao što je istinit i *Slom lažnog proroštva*.

Mihovil Bogoslav Matković